

“Leiklутurinn hjá ALS í sambandi við vegleiðing”

Eg fari at lýsa hvussu ALS uppgjøgnum tíðina frá 1992 fram til í dag hevur útint sín leiklut at vegleiða og stuðla viðskiftafólki, tá ið umræður vegleiðing og førleikamenning. Harumframt fari eg eisini at lýsa samspælið við arbeiðsgevararnar.

Tað verður gjørt við støði í heimildunum í ALS-lógini og í leiklutinum hjá ALS-skipanini, sum er stýrd og fyrisitin av pørtunum á arbeiðsmarknaðinum.

Í míni framløgu fari eg at royna at mana ein **reyðan tráð** fram frá 1992 til 2023 við støði í førleikamenningina av arbeiðsleysum fólki, sum ALS-skipanin hevur staðið fyri og enn hevur ábyrgd av.

1992 – ALS sær dagsins ljós við lóg

Partarnir á arbeiðsmarknaðinum

- Stýrið “situr fyri og hevur ábyrgdina av ALS”
- Álit – 1991 – einfalda skipan
- Arbeiðsloysi - skomm
- “altíð loysa seg at *arbeiða heldur enn at ganga arbeiðsleysur*”

Valdsstríð - kreppa

- 1994 fyrisitingarlóg
- 1995 stýrisskipanarlóg
- Nakrar reglur lýstar í Kunngerðarblaðnum og aðrar í í Dimmu
- ALS hevur sterkt sjálvræði, sum enn valdar millum partarnar á arbeiðsmarknaðinum
- Uttanfyri fíggjarlógini

Arbeiðsmarknaðurin í 1992

- Flakavirki á hvørjum tanga – ein nógv einfaldari arbeiðsmarknaður enn í dag
- – førleikamenning ?
Arbeið!

ALS-skipanin - styrkir

- Bæði ein a-kassi og ein arbeiðsávísing
- Einfalt og fáar reglur (dino)– og tað øvunda aðrar skipanir norðurlenskar skipanir okkum

1993 – 1995 fyrstu heimildirnar til førleikamenning

Avbjóðingina av arbeiðsloysi risastór - skapar fráflyting – tørstur á øðrum amboðum umframt áhaldandi fígging av útgjaldi

§ 12 a og 12 b arbeiðsskapandi tiltøk og 12 c um farloyvi

- A) «Arbeiðsleys kunnu í styttri tíðarskeið við loyvi frá stýrinum taka upp arbeiði ella útbúgvingarskeið og fáa arbeiðsloysisstuðul»
- B) «Fyri arbeiði, sum arbeiðsávísingin ávísir uttanlands, kann stýrið áseta reglur um at ALS rinda fíggjarligan stuðul til ferðakostnað»
- C) veiting ALS til fólk í farloyvi frá føstum starvi
«kann verða givið milum 3-12 mánaðir» & «seta annað tókt ístaðin» fyri tann sum fer í farloyvi

Hesar báðar lógargreinar vóru grundarlagið undir fyrstu skipaðu aktiveringini, tá ið ALS í árunum 1995-1998, aktivt fór til verka fyri m.a. at fáa fólk út í oljuvinnuna. Skapt vóru sambond og førleikamenning fyri at fáa fólk í arbeiði aftur, og í hesum tíðarskeiði var ALS viðvirkandi til at fáa milum 100-150 fólk aftur til arbeiðis.

1997 – 2009 - fleiri heimildir

Fyrsta lógarendurskoðan 1997

Endamálsorðing trídeild

- 1) at veita fíggarligan stuðul til arbeiðsleysis,
- 2) at virka fyri bøttum møguleikum hjá arbeiðsleysum at fáa arbeiði og
- 3) at umsita arbeiðsávísing fyri føroyska arbeiðsmarknaðin.

Kunngerð

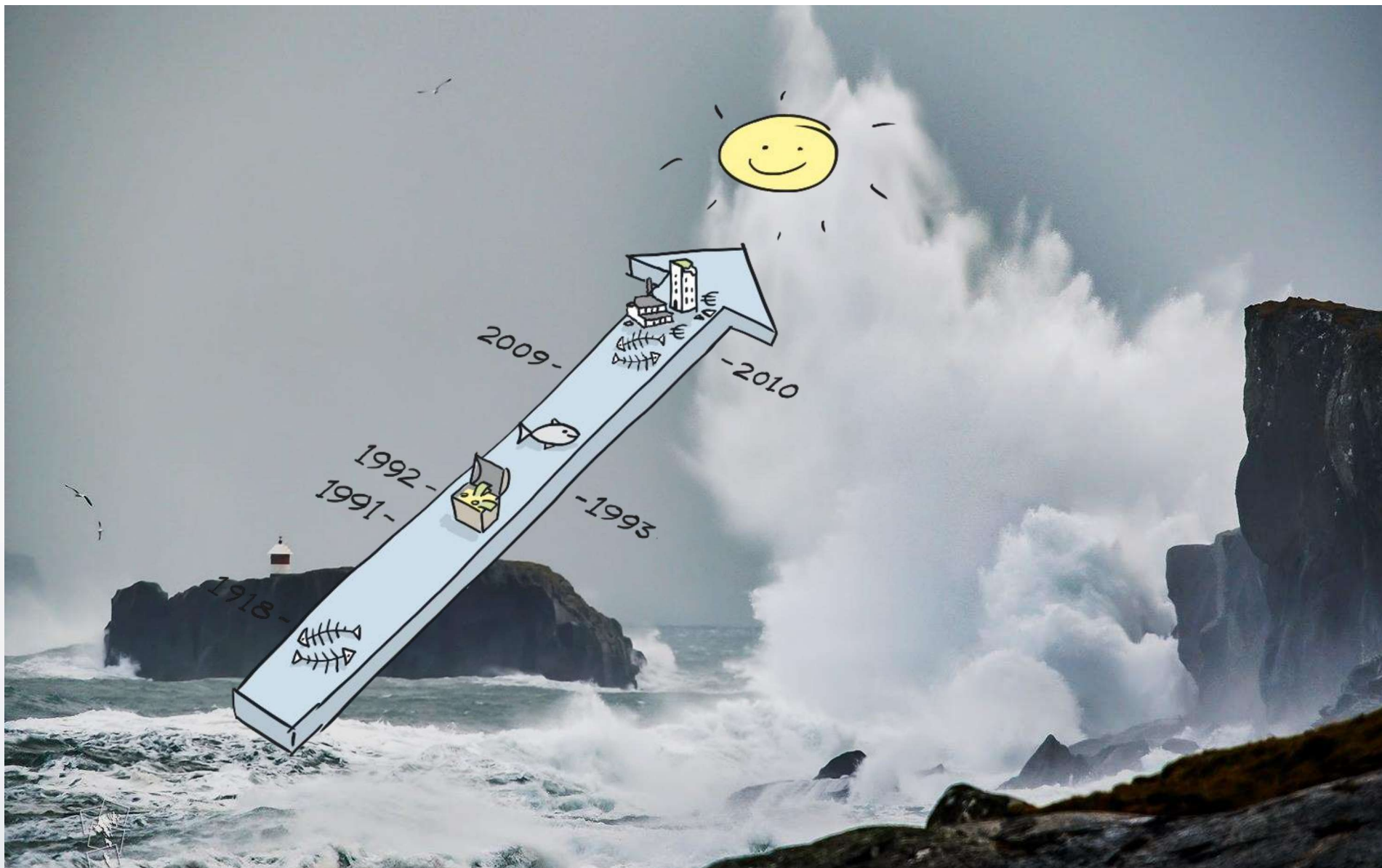
“Arbeiðsleys kunnu við loyvi frá Arbeiðsloysisskipanini, í styttri tíðarskeið upp til 3 mánaðir í hvørjum álmannaári, luttaka í førleikagevandi tiltøkum ella líknandi uttan at vera tøk á arbeiðsmarknaðinum og samstundis fáa arbeiðsloysisstuðul.

Loyvi er treytað av, at útbúgvingarskeið ella líknandi er góðkent av ALS og styrkir møguleikar hins arbeiðsleysis at koma út aftur á arbeiðsmarknaðin, tí kunnleika- og førleikastøði hjá viðkomandi verður ment.

Onnur lógarendurskoðan 2009 – lønt arbeiðsvenjing

“Fyri átøk viðvíkjandi arbeiðsvenjingum hjá privatum ella almennum arbeiðsgevarum, ásetir landsstýrismaðurin í kunngerð eftir góðkenning frá stýrinum hjá ALS reglur um, undir hvørjum treytum Arbeiðsloysisskipanin í sambandi við slík tiltøk endurrindar arbeiðsgevaranum tann stuðul, hin arbeiðsleysi annars hevði havt rætt til, og møguligar aðrar útreiðslur.

Við ársenda 2010 fer Føroya Fiskavirking á húsagang
Fleir enn 1000 arbeiðsleys í einum høggi – arbeiðsloysi omanfyri 2000
Ein nýggjur veruleiki á arbeiðsmarknaðinum

Fólk missa starv – kann raka øll – “name of the game”

arbeiðsloysisstuðul sjálvandi og hm...hvat annað hava tit at bjóða? Skeið?

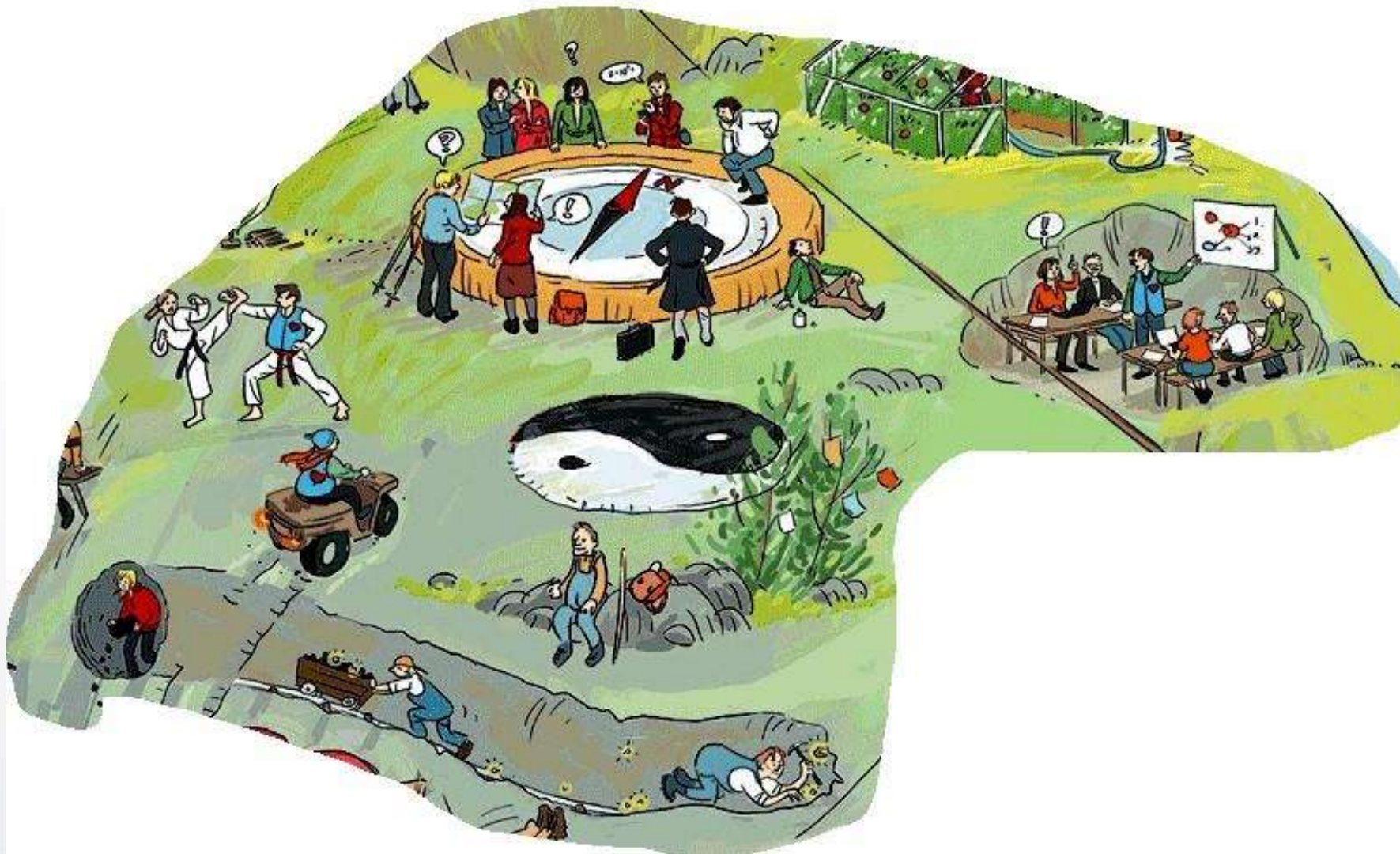
Førleikamenning? samrøður?

Arbeiðsloysi ávirkar hvønn einstakan ymsikt – og meint

Førleikamening er ein partur av amboðskassanum

Málið er at finna annað arbeiði – nýggja starvsleið

ALS mátti seta nýggja kós og tilgongd til uppgávuna í 2011

Nýggja ætlanin innibar m.a.

Eitt **menniskjasýn** um at tað einstaka menniskja í sær sjálvum hevur eitt virði –hvønn eru vit til fyri?

Menna nýggja førleikar hjá starvsfólkum- settu kveikjarar 2013

- at arbeiða við fólki, sum hava mist arbeiði
- kenna arbeiðsmarknaðin
- Skapa netverk

Vera tilstaðar í øllum Føroyum – Klaksvík, Runavík, Suðuroy, Vakstrarhúsið í Sandavági – tað var einki arbeiði so skaffa onnur tilboð/møguleikar

Samstarv við arbeiðsgevarar- settu virkisráðgevarar 2014

Kanning um framtíðareftirspurning eftir arbeiðsmegi – føroyskir arbeiðsgevarar 2012

Amboð:

Samrøður

Skeiðstilboð og útbúgvingar

Stovnssettu Fjølsmiðjuna

Fakigur og sosialur arbeiðsfelagsskapur

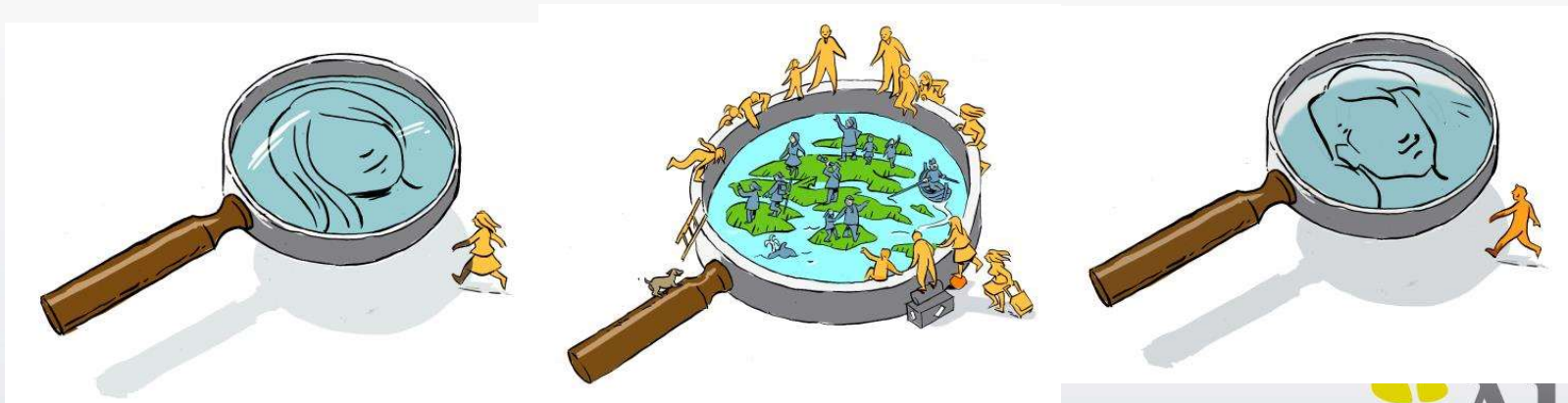
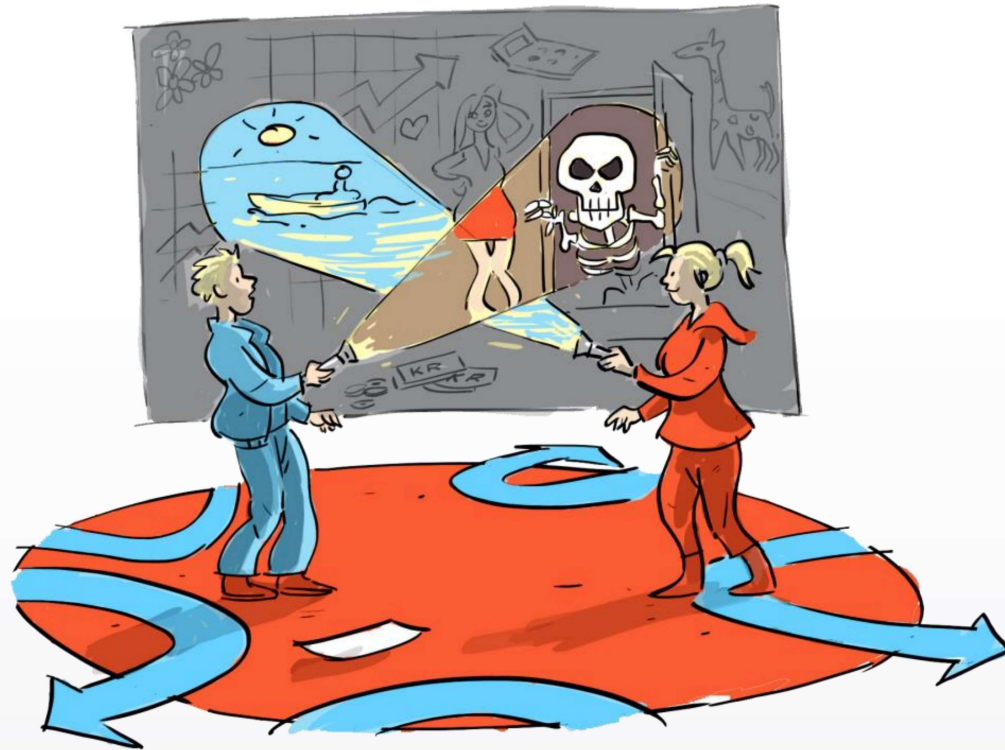
Motivatión og vísa á møguleikar

Rúmligt men við krøvum/kjerligum skumpi

Endamál: - At fáa fólk skjótari aftur til arbeiðis

Førleikar at vera um øll fólk, sum missa arbeiði - og til at rúma og megna at
vegleiða tí einstaka á nýggja starvs- og lívsleið

Førleikamenning, skeið, átøk og verkætlanir frá 2011

ALS bæði fyriskipar og keypir skeið frá veitarum. Í summum førum fáa fólk bjóða skeið frá ALS, í øðrum førum fáa tey boð um at mæta til skeið, meðan onnur sjálvi seta fram fyrispurning til ALS um skeið út frá royndum og stavsynskjum.

Skeið, verkætlanir, átøk v.m. 2011 og frameftir:

Smart Office, Word, Excel Outlook, PowerPoint, Føroysk Rættsskriving, Kranapróg, Skeið til byggivinnuna (Autodesk Revit architecture skeið, Grundskeið, **Sjórok, eina viku við skúlaskipinum Norðlýsinum, Fráfaringarroynd fólkaskúlans (9. Flokkur) 3 mðr dagsskeið í stóddfrøði, føroyskt og enskt**, Tórshavnar Kvøldskúli, 3 mánaðar skeið (fólk við **orðblindni og lesi-/skrivitrupeikum**), Kòksskeið, Reinføri og matgerð, **FJØLSMIÐJAN VIÐ 4 Breytum**, Tórshavnar Kvøldskúli, Skeið í NLP, Sjóvinnuskeið, Kòks- og kantinuskeið, Fegin um Lívsgleði, **innleiðsluskeið – Nærverki**, Søluskeið, **íverksetan** við Íverksetarahúsinum, **Kunstterapi**, Bókhalddsskeið, At skriva eina umsókn, Motivatió og CV, at venja setanarsamrøðu, **Føroyskt fyrri útlendingar**, Coast Zone við ungum Vilt við testum og øðrum fjasi við ungum í Suðuroy, Bókhaldd, Journal, Telefon/móttøku, Heimasíðusmið, Fyrisitingarlógin, **Finna sínar persónligu og fakligu førleikar og møguleikar**, Handil/ferðavinna, Søla og tænasta, **bókhaldd**, leiðsluútbúgving, Serlig átøk fyrri ung, átøk fyrri ungdómsarbeiðsloysi, **Heilræði – praktisk og ástøðiligt innlit í stórv/fysiu, ergo fyrri at fáa fólk at arbeiða /útbúgva seg innan øki**, Arbeiði í ferðavinnuni, **Maritimt enskt**, Trygdarmiðstöðin í Klaksvík, Personal Navigator, Kom og skriva, **Brell-bita skeið til HEILSUHJÁLPARA- og HEILSURØKTARA- ÚTBÚGVINGINA**, Frá rávøru til borðisk (Vakstrarhúsið), Reyði Krossur, **Handverkaraskeið 3 mðr**, átak fyrri langtíðararbeiðsleys, Lær at gera Appir, -Ferðavinnan, samarbeiði við Ferðaráðið, vitja arbeiðsgevarar, Stakir uppihaldarar, **Strongd**, -Brikolasj Suðuroy, Staðseta Als í Suðuroy, **Mentor bjóðast arbeiðsgevarum**, Lærarar í skipanini gera stutt YouTube frálærurklipp, Skeiðtænasta til viðskiftafólk hjá Almannastovu, Ullarverkætlanin, Goymsluskipan-skeið, Móttøku-skeið, International day, **Jobtalk presentation**, Roykkaving, Læknaskeið, bátføraraskeið, GOC-endurnýggjan, DP-Advanced, DP-Basic, **Sveisi- og dreygiskeið**, Trukkskeið, átekning til buss, hýrurvogn, **Stóra koyrkort C**, við arbeiðsgevaraváttan, Prosjektleiðari, HR-løgrøði, Bókhaldd, Journal, Telefon/móttøku, Heimasíðusmið, Fyrisitingarlógin, Handil/ferðavinna, Ullaverkætlan, Vakstrarhúsið, Jarðber, Eplaverkætlan, tey ungu, tey eldru, Søla og tænasta, bókhaldd, leiðsluútbúgving, Serlig átøk fyrri ung, átøk fyrri ungdómsarbeiðsloysi, Wordpress, Bókhalddsskeið hjá privatari fyrirkøku í 2 vikur, Indesign, Positiv Sálarfrøði, navision, stakskeið á Setrinum, **ferðaleiðaraútbúgving í Vestmanna**, Kommunikation inkl. Hotelbooking og sociale medier, **Qigong**, Exercise as Medicine, Háskúlaskeið, **14 tilflytarar royndarverkætlan 2019** – upphald – her eru fólk við førleikum, sum eru eftirspurdur av føroyskum arbeiðsgevarum, men sum ikki koma til sín rætt tí at arbeiðsgevarir og arbeiðstakari iki mætast: Øll hava eina útbúgving, ið tey enn ikki hava gagnnýtt í Føroyum, Flest øll hava arbeiði, partvís arbeiði, eru í barsil ella undir útbúgving. Øll ynskja at gagnnýta teirra útbúgving, Flest øll hava føroyskan maka, Nógva eiga børn, Summi duga føroyskt, Øll duga enskt.

2015 lógarbroyting

Veruligu royndirnar ALS hevði gjørt sær frá 2011 og frameftir vóru niðurfelddar (kodifiseraðar) í nýggjar lógarreglur og eru saman við øðrum reglum heimildarrundarlagið fyri førleikamenningini

Arbeidsmarknaðarátøk

§ 25. Persóni, sum er arbeidsleysur, **kann verða** álagt at luttaka í arbeidsmarknaðarátøkum, sbr. stk. 3 og 4, og § § 25 a og 25 b.

Stk. 2. Arbeidsmarknaðarátøk skulu styrkja og menna hin einstaka og økja um møguleikarnar fyri at koma aftur í arbeiði.

Stk. 3. Arbeidsmarknaðarátøk eru m.a.:

- 1) **samrøður,**
- 2) **lønt starvsvenjing,** sbr. § 25 b,
- 3) **ALS farloyvi,** sbr. § 25 a,
- 4) **ólønt starvsvenjing,**
- 5) **skeið og førleikagevandi tiltøk,**
- 6) **arbeidsgevaravitjanir,**
- 7) **samfelagsgagnligar verkætlanir,**
- 8) **útbúgvingar styttri enn 3 mánaðir.**

Stk. 4. ⁴⁾ Nærri reglur um arbeidsmarknaðarátøk verða ásettar í kunngerð frá landsstýrismanninum, og eftir góðkenning frá stýrinum fyri ALS, heruppií reglur um innihald, persónskara, skipan av átøkunum, nær og undir hvørjum treytum ein persónur skal luttaka í arbeidsmarknaðarátøkunum o.a.

Samanumtøka av ALS modellinum

-tilgongdin til tann einstaka

Grøna ringrásin er
ARBEIÐSMARKNAÐURIN

Gula ringrásin er førleika-,
vegleiðingar-, menningar-
amboðskassin

Appilsinlitta ringrásin er
útgangsstøði hjá hvør
einstakum

Arbeidsmarknaðurinn

- Arbeidsávísing
- Kenna eftirspurningin eftir
arbeidsmegi og færleikum
- Skaffa tölka arbeidsmegi
- Starvsvenjing
- Samstarv við arbeidsgexvarar
- Byggja álit á ALS-skipanina og á
fólk, sum eru arbeidssleys
- Royna nýggja möguleikar
- Vera uppsøkjandi
- Bjóða starvsvenjing sum amboð

-

Útgangsstøði í tí einstaka

Tann einstaki mottur jaliga

At tann einstaki er viðskiftafólkið og ALS skal tæna, veg- og leiðbeina

Krav uppá at útgangsstøði
verður tikið úr
tí einstaka

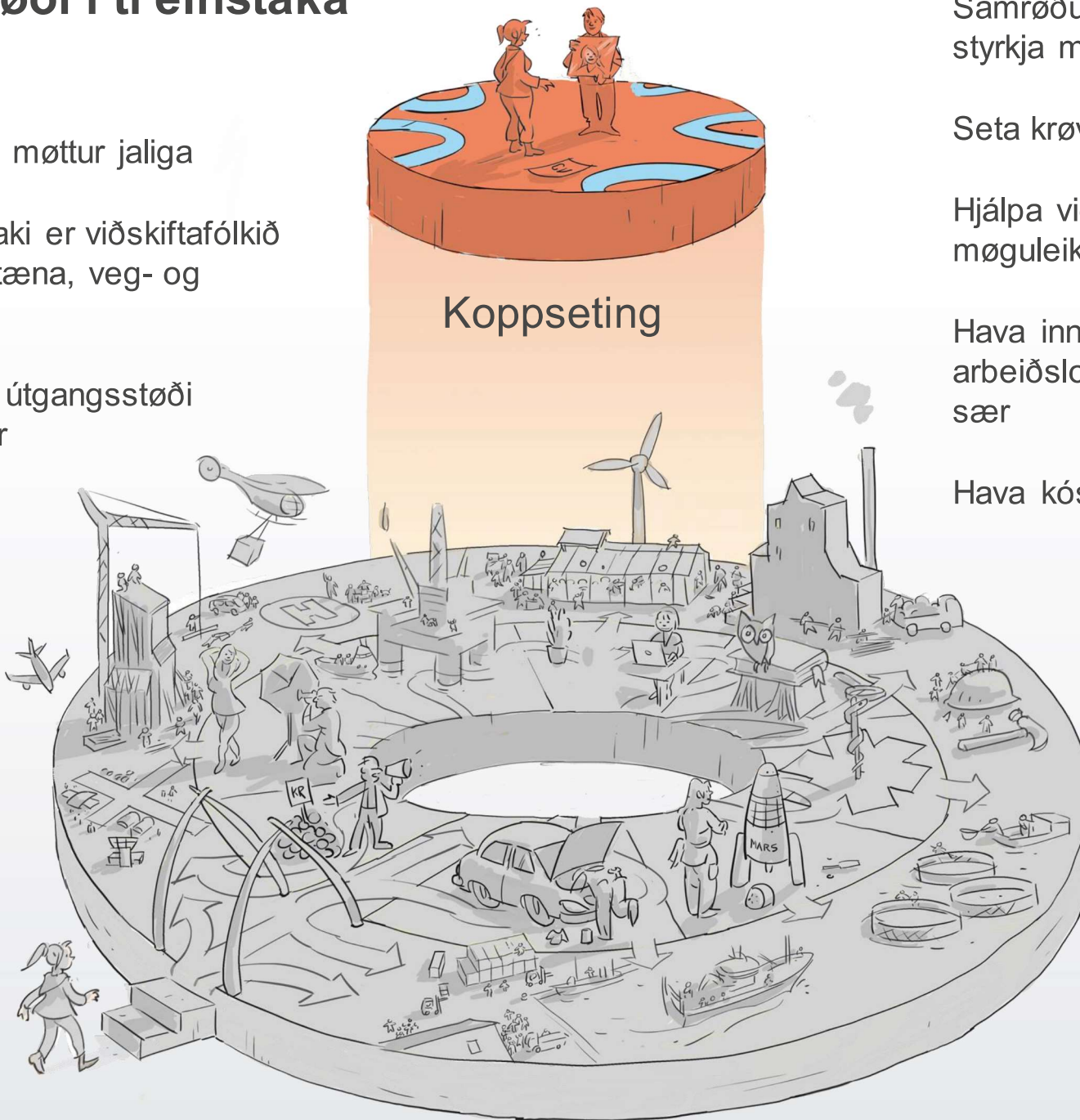
Samrøður sum menna og
styrkja møguleikar fyri starvi

Seta krøv

Hjálpá við forðingum og möguleikum

Hava innlit í hvat skaðárin
arbeiðsloysi kann hava við
sær

Hava kós útaftur í arbeiði

Takk fyri ☺

